

tri poglavlja posvećena su Zulfikarpašićevom (Adil-beg) i islamskom radu Nerkeza Smailagića te akademiku Muhamedu Filipoviću i pitanju bosanskog duha u tradiciji i kulturi Bosne.

Na kraju knjige donesen je registar imena, izbor iz bibliografije i najavljen sadržaj drugog sveska.

Budući da je u samom naslov ove knjige Prilozi za povijest islamskog mišljenja u BiH XX. stoljeća istaknuto da se ne pretendira na sveobuhvatnosti takovrsnog pregnuća, ostavljena je mogućnost daljnjih istraživanja, analiza i komparacije u tom pravcu za savremene i nadolazeće istraživače i eventualna neslaganja sa autorom. Ipak, ova knjiga, kao takva, ostaje i ostat će kamen temeljac svih budućih istraživanja i relevantan izvor koji se nikako neće moći zaobići. Njen autor, svojim analizama, sintezama i katkad kritički intoniranim pogledima, odaje briljantnog poznavaoca povijesti islamskog mišljenja u BiH XIX. i XX. stoljeća. Kako smo već istakli, autor je najavio drugi svezak i teme koje će biti obrađene.

Almir FATIĆ

UZROCI KOJI SU PRETHODILI NASILNOM POKRŠTAVANJU

Dr Mustafa Memić: «Pojave prozelitizma u plavsko-gusinjskom kraju 1913. i 1919. godine», Sarajevo, 2004.godine

Nakon perioda u kojem se o zločinima koji su se desili nad muslimanima Crne Gore, a i drugim dijelovima bivše Jugoslavije, nije smjelo otvoreno govoriti niti pisati- nova situacija je omogućila da se kako-tako skinu koprene historijskih naslaga. Naime, o zločinima se tada moglo pisati ali je, opet, neko svjesno a neko nesvjesno iskrivljavao činjenice i time stvarao pogrešnu sliku o našoj historiji. Ponukan

pisanjem knjige «Pokrštavanje muslimana 1913. godine» čiji su autori Živko M.Andrijašević i Zoran Stanojević, dr. Mustafa Memić se prihvatio nužno potrebnog posla kako bi dokazao da se o pokrštavanju ne može pisati tako da se zataškava ono što je tome prethodilo. U svakom slučaju to pokrštavanje nije bilo dobrovoljno, nego je ono vršeno raznim metodama prisile počev od onog najeklatantnijeg- od masovnog strijeljanja do unošenja straha zatvaranjem džamija, zabranom obavljanja vjerskih obreda, skidanja zara i feredže, rušenje kućnih ograda, uvođenja obaveze nošenja crnogorske kape i slično.

Istražujući i dokumentirajući zločine pokrštavanja u plavsko-gusinjskom kraju dr. Memić hronološki prati događanja u Crnoj Gori i njenom širenju putem preotimanja teritorija njenih susjeda. Autor je detaljnije na tu temu (Politika crnogorske vlade u ovim krajevima dobijenim u Balkanskom ratu od 1912. do sredine 1914.godine) pisao u svojoj doktorskoj disertaciji. No, podaci koji su tu izneseni, a radi se o tome da je oko 12.000 Muslimana i Albanaca, od februara do maja 1913. godine, prešlo u pravoslavlje nije naišlo na odobravanje nekih crnogorskih historičara koji su ustvrdili da nema ni 12 takvih muslimanskih porodica. U ovoj knjizi donosi se niz fakata koji dobro osvijetljavaju ne samo puki broj, nego i način na koji su namjere izvršene, te samu prirodu zločina. Broja radi, u službenom izvještaju (Arhiv Crne Gore) stoji da su već 21. marta 1913. godine svi stanovnici varoši Gusinja bili pokršteni, a o svojim uspjesima na tom polju general Avro Cemović je revnosno izvještavao svoje pretpostavljene na Cetinju. To, ujedno, ne isključuje ulogu i odgovornost crnogorskog kralja Nikole Petrovića koji navodno nije bio upoznat sa tim dešavanjima, što uostalom pokušavaju da ublaže i uklone autori gore pomenute knjige (Andrijašević i Stanojević). Čak je i komisija za istraživanje zločina nad muslimanima - «Kraljevski prijeki vojni sud» koji je fomiran na ukaz kralja Nikole, pokušavala da učinjene grozote prikrije pripisujući ih «lokalnim organima vlasti».

Što se tiče samog odnosa muslimanskog stanovništva spram nastale situacije i vlasti, normalno je da se ono dogovaralo i suprostavljalo

nasilnom pokrštavanju. S te strane došla je «fetva» od muftije koja je glasila: «Radi spasa života pređite u pravoslavnu vjeru. A kada vam se pruži mogućnost ponovo se vratite na islam». Uostalom, Deklaracijom kralja Nikole, 5. maja 1913.godine, o proglašenju slobode vjeroispovijesti svi su «oni koji nisu strijeljani, već prešli u pravoslavnu vjeru», vratili se svojoj iskonskoj vjeri. Koliko se zna samo tri «pokrštene» porodice ostale su pri pravoslavnoj vjeri. To, nesumnjivo, samo za sebe govori o odnosu dobrovoljnog i nasilnog.

Objašnjavajući tragična događanja jednog naroda, dr. Memić je posebno ukazao na ono što je prethodilo nasilnom prevođenju muslimanskog stanovništva u pravoslavnu vjeru. Na, uzroke i posljedice same. Začetke tog nasilja možemo pronaći još u istrijebljenju muslimana u plemenskoj zajednici Kuća 1688. godine, istrijebljenju muslimana Herceg-Novog i Risna, 1711., te pokrštavanju muslimana u Gornjem Polimlju 1858.godine. Dakako, nasilnom pokrštavanju u 1913.godini prethodile su pojave: zatvaranje džamija, zabrana vršenja vjerske službe i u vlastitim domovima, zabrana muslimanskog posta, zabrana držanja lehvi (ispisi na arapskom jeziku) na zidu, zabrana davanja muslimanskih imena Sve ove zabrane nisu pronađene u dokumentima ali su zato one sačuvane u svijesti i tradiciji ljudi. Otuda, i ova knjiga koja se, osim u svijesti i tradiciji, treba naći i u našim bibliotekama.

Selman SELHANOVIĆ

MAALOUF NA BOSANSKOM JEZIKU

Amin Maalouf: Balthazaereova putovanja, roman, Tugra, Sarajevo, 2005.

Amin Maalouf je jedan od najpoznatijih, najpriznatijih i najpopularnijih savremenih evropskih, ali i općenito svjetskih pisaca. Takve odrednice stoje uz njegovo ime i na prostorima južnoslavenskih jezika. Posebno je

zanimljivo to što njegove knjige podjednako plijene pažnju i kritike i široke čitalačke publike. Njegovi romani Križarski ratovi viđeni očima Arapa, Lav Afrike i Semarkand doživjeli su više izdanja i u Hrvatskoj i u Srbiji, odakle su dolazili na bh. tržište. Tako je Lav afrički, koji literarno svjedoči o uništavanju velike islamske civilizacije u Endelusu, sadašnjoj Španiji, jedna je od najčitanijih knjiga u Bosni i Hercegovini u posljednjih desetak godina.

Novi Maaloufov roman, objavljen, evo, u prijevodu na bosanski jezik pod naslovom Balthazaereova putovanja, postao je dostupan našoj čitalačkoj publici zahvaljujući reagiranju izdavačke kuće Tugra iz Sarajeva.

Balthazaereova putovanja slijede Maaloufov potvrđeni obrazac pisanja i ne odstupaju iz pobrojanog niza njegovih književnih djela. Ovaj roman je i tematski, gledano na širem planu, veoma srodan. I u Balthazaereovim putovanjima, naime, Amin Maalouf, kršćanin koji piše na francuskom jeziku, nastavlja tretirati tematiku kojom se bavio i u prethodnim svojim velikim romanima. To je islamski svijet viđen očima kršćana, ali prožet razumijevanjem i s takvom pažnjom da većina naših čitalaca misli da je Amin – musliman.

Glavni junak ovoga romana Balthazaere, trgovac starim vrijednim predmetima, zaljubljen je u svoj posao, a posebno u stare knjige. Živi u vremenu koje je tipično za svako vrijeme, otkako je svijeta i vijeka, jer se uvijek nađe neka godina, neki datum i neki događaj koji predstavljaju jasan predznak konačne propasti svijeta. Takvi razlozi su iznađeni i u Balthazaereovom vremenu, pa svijet zahvata psihoza očekivanja skore propasti. I Balthazaere je okružen takvim osobama, mada on takvu mogućnost dugo odbija i ne pristaje sudjelovati u podgrijavanju košmara. Njegov razum će to i dalje odbijati, ali je on, ustvari, i sam postao dio toga meteža. Biva potpuno uvečen u tu halabuku, i nesvjesno, ali i sasvim svjesno, pogotovo zato što će se, sticajem (ne)prilika, baš u njegovim rukama naći knjiga koja jedino može ponuditi rješenje tajne. Ta knjiga, kao što se i pojavila, iznenada je i otišla iz njegovih ruku. Spoznavši to, on se daje u potragu, prvo odbijajući da to zaista čini, ali je već u startu i previše upleten